

Posudek disertační práce
Italský modernismus a jeho podoby v dobových časopisech,
kteřou předložila mgr. Vladimíra Polišenská
na oboru Románské literatury,
ÚRS FFUK, 2016

Vladimíra Polišenská se ve své práci soustředila na italská kulturní periodika činná na začátku minulého století s cílem zmapovat a zachytit podoby italského modernismu na jejich stránkách. To je záslužná a dobrá volba, role některých časopisů v kulturním životě Itálie byla v té době skutečně výrazná: dodnes jsou pro nás svědectvím dobových ideologických i estetických polemik, významných literárních debutů, formující se kulturní a ideologické fronty italských intelektuálů v době před první světovou válkou. V české italianistice bylo dosud téma činnosti časopisů v prvních dvou dekádách 20. století traktováno jen dílčím způsobem (sama Polišenská se věnovala ve své diplomové práci časopisu *La Voce*), a proto je zpracování tohoto tématu skutečně záslužný počin.

Autorka si byla vědoma, že existující korpus kulturních periodik, která tehdy vznikala a zanikala se značnou intenzitou a často ve velmi krátkých časových intervalech, musí pro potřeby své práce zredukovat. Zaměřila se celkem na čtyři časopisy: *Leonardo*, *Il Rinnovamento*, *Lacerba*, *La Voce* a proti jejímu výběru nelze nic namítat. Jiné významné časopisy, jako byly *Il Marzocco* nebo *Croceova La critica*, vycházely několik desítek let a přesahují práci vymezený kulturně-historický kontext.

Struktura práce je přehledná. Po stručném uvedení do kulturních a dějinných souvislostí se autorka věnuje chronologicky (podle data ukončení činnosti časopisu, což je logicky zdůvodněno a rozumím tomu, ale při čtení předřazení *Lacerby* časopisu *La Voce* trochu narušuje sled událostí v předválečném „kvasu“, neboť *Lacerba* vznikla i jako nespokojená reakce na obsahové zaměření *La Voce*) jednotlivým periodikům. Pokaždé představí okolnosti vzniku, vysvětlí volbu názvu časopisu, seznámí nás s programovým prohlášením zakladatelů periodika a jeho dalším vývojem, rozebere hlavní tematické okruhy, jimiž se časopis zabýval, osvětlí důvody (jsou-li známy) ukončení činnosti časopisu. Každá kapitola věnovaná jednomu časopisu pak obsahuje i tematickou podkapitulu zaměřenou na charakteristickou roli periodika: *Leonardo* a pragmatismus, *Il Rinnovamento* a katolický modernismus, *Lacerba* a

futurismus, La Voce a proměny italské společnosti. Následuje kapitola o zhodnocení přínosu jednotlivých časopisů pro italskou kulturní obec a shrnující závěr.

Jednotlivé kapitoly jsou zpracovány pečlivě a svědčí o tom, že se autorka podrobně seznámila s obsahy zkoumaných časopisů, opřela se o kvalitní sekundární prameny a byla schopná utřídit textový materiál do tematických kategorií. Čtenář práce díky tomu získá skutečně dobrou představu o tom, čím se nejvýraznější kulturní periodika té doby zabývala, jaké myšlenkové a umělecké směry do Itálie přes časopisy pronikaly, jak v domácím prostředí rezonovaly, jaký byl poměr cizích uměleckých vlivů (přes překlady) a domácí literární produkce, kdo vlastně byli protagonisté tohoto časopiseckého dobrodružství. To vše je nutno ocenit.

V čem vidím nedostatek práce, je nedostatečná pozornost věnovaná v úvodní části modernismu: modernismu jako termínu, jako kulturnímu klimatu, jako esteticko-myšlenkovému výrazu. Italská literární historie se dlouhou dobu termínu modernismus spíše vyhýbala a za „modernisty“ byli označováni zejména katoličtí umělci a intelektuálové usilující o reformy a obrodu církve. Teprve významný italský literární kritik Romano Luperini a badatelé z jeho okruhu (např. Tortora, Donnarumma) začali s jistou vehemencí a s pádnými argumenty prosazovat užití termínu modernismus ve smyslu bližším jiným světovým literaturám, tedy pro označení umělecké produkce počátku 20. století, v níž se výrazně prosadil experimentální a inovativní duch. Jde o debatu skutečně recentní a dosti zvučnou, významné publikace na toto téma jsou z posledních 5-6 let, za všechny lze uvést: Luperini, R.; Tortora, M. (eds.) *Sul modernismo italiano*. Napoli: Liguori, 2012. Pokud se tedy autorka chtěla zabývat podobami italského modernismu, měla se, podle mého soudu, úvodem práce pokusit pojetí italského modernismu lépe uchopit, vymezit, a to i pomocí novějších pramenů na toto téma. Právě proto, že se v práci věnuje i modernismu katolickému (viz časopis *Rinnovamento*), je zajímavá právě konfrontace modernismu v širším umělecko-ideovém pojetí s vymezenějším modernismem katolickým: překrývají se, shodují se v něčem, komunikují spolu, polemizují? Ostatně sama Polišínská v úvodu píše: „Hovoříme o modernismu v literatuře a výtvarném umění, ale také v souvislosti s hnutím obnovy v katolické církvi. Vystává otázka, zda dění v těchto rozdílných oblastech může být nějakým způsobem úžeji propojeno, či se jedná pouze o užívání jednoho termínu pro obsahy bez další souvislosti.“ (s. 8) Je pravda, že v závěru se k této otázce vrací a pokouší se na ni formulovat odpověď, proti jejímuž obsahu nic nenamítám, avšak je škoda, že při ní lépe nevyužívá zkoumaného časopiseckého materiálu, přičemž např. usilování o duchovní obnovu bylo vlastní i části intelektuálů z redakce Leonarda, jak autorka sama upozorňuje (s. 46), a dalo se

s tím lépe pracovat. Souhlasím s tím, že práce neměla za cíl podat definici modernismu, mám však za to, že měla ukázat, co všechno se pod nálepkou modernismu (ne)může vejít, a k tomu bylo potřeba vycházet z nějakých, alespoň orientačních premis. Čtenář zasvěcený do kontextu a souvislostí si na základě kapitol věnovaných jednotlivým časopisům obraz sestaví sám, ale ti ostatní se pravděpodobně zastaví u nesporně zajímavého pohledu na témata, jimiž žila významná kulturní periodika té doby, ale budou je spíš konfrontovat s materiálem, který sami znají, než s širším kontextem italských literárních dějin.

K obhajobě mám ještě několik vskutku drobných poznámek:

- 1) Shrnutí obsahu románu Světec je pro čtenáře matoucí, pokud neví, že Piero Maironi a Benedetto jsou jedna a táž osoba (s. 47).
- 2) Italský výraz „relazione“ ve významu shrnutí činnosti časopisu za jeden rok bych do češtiny nepřekládala knižním „relace“, ale jako „zpráva“ (s. 97 a jinde)
- 3) Ohledně absence prozaiků na italské literární scéně a jejich reflexe v La Voce (s. 104 – 105): i. Svevo je v té době dokonale neznámý, navíc Terst je zatím na území Rakouska-Uherska; ii. není pravda, že těžiště Pirandellovy prozaické tvorby spadá do období po první světové válce, to platí jen pro jeho dramatiky, naopak nejlepší a nejdůležitější prózy napsal před rokem 1918 (příčinu je třeba hledat i v napjatých vztazích s vlivnými kritiky, jako je Croce, v jeho přátelství s „překonanými veristy“ atd.); iii. větší prostor by si možná zasloužili Papini a Palazzeschi coby prozaici; iv. přehlížení některých jmen – zejména autorů, kteří se pak stanou hlavními představiteli italského modernismu – v dobových časopisech je třeba vnímat jako zajímavý symptom, kterému je třeba věnovat pozornost.

Chci pochválit stylistickou stránku práce, text se čte dobře, formulace jsou jasné. Překlepů je minimum (datace časopisu Il Rinascimento na s. 9, časopis L'Anima, nikoli L'Animia na s. 149). Postrádám ale italské resumé, které by mělo být povinnou součástí disertační práce, a proto žádám o jeho nahrání do elektronického systému ještě před obhajobou.

Závěrem:

Práci pokládám za plně zvládnutou, přínosnou, pečivou, samostatnou. Moje výtka se týká pouze nedostatečného propojení analýzy jednotlivých periodik s celkovým obrazem italského modernismu (v celé šíři tohoto problematického termínu). Rozhodně jsem nečekala definici modernismu, ale představení problémů spojených s užitím tohoto termínu v italském kontextu, shrnutí posledního stavu bádání na toto téma a vymezení pojetí modernismu pro

potřeby práce ano. To ovšem není důvod, abych disertační práci mgr. Vladimíry Polišenské nedoporučila k obhajobě, naopak, domnívám se, že splňuje všechna běžná kritéria a je solidním podkladem k řízení o udělení doktorského titulu. Navržená klasifikace: prospěla.

V Praze dne 26. 9. 2016

PhDr. Alice Flemrová, Ph.D.
oponentka